

Κείμενο

[Τηλεόραση και βία: μια επίκαιρη συζήτηση]

Είναι γεγονός ότι η τηλεόραση έχει κυριαρχήσει στη ζωή μας. Κατά μέσο όρο ο πολίτης μιας σύγχρονης κοινωνίας αφιερώνει είκοσι πέντε ώρες την εβδομάδα στη μικρή οθόνη, χωρίς να υπολογιστούν ο κινηματογράφος, ο τύπος ή το Διαδίκτυο. Ειδικά τα παιδιά, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, **αφιερώνουν** στην τηλεόραση περίπου όσο χρόνο αφιερώνουν στο σχολείο ή στην οικογένεια και τους φίλους τους. Μάλιστα στις ΗΠΑ οι νέοι φαίνεται πως ξοδεύουν περισσότερο χρόνο μπροστά στην τηλεόραση από όσο στη σχολική τάξη: κατά μέσο όρο ένας απόφοιτος Λυκείου έχει αφιερώσει περίπου 12.000 ώρες στο σχολείο και περίπου 19.000 ώρες στην τηλεόραση. Και μόνα αυτά τα δεδομένα αρκούν, για να εστιάσουν το ενδιαφέρον των ειδικών στη μελέτη της επίδρασής της στο κοινό, ιδίως στα παιδιά και στους νέους.

Όμως, και στο ζήτημα αυτό η επιστημονική κοινότητα εμφανίζεται διχασμένη. Στη σχετική συζήτηση, στο ένα άκρο του φάσματος προβάλλεται η άποψη ότι τα μέσα, κυρίως η τηλεόραση, συμβάλλουν σημαντικά στην εμφάνιση μιας σειράς φαινομένων κοινωνικής παθογένειας που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Στο άλλο άκρο παρατηρείται η τάση τα μέσα να απαλλάσσονται από τέτοιες βαριές κατηγορίες. Αυτό συμβαίνει συνήθως υπό την επίδραση θεωρήσεων που **εκλαμβάνουν** τον δέκτη ως ενεργητικό και ενημερωμένο πολίτη, ο οποίος επιλέγει ορθολογικά ανάμεσα στα προσφερόμενα μηνύματα, χωρίς να παρασύρεται τόσο εύκολα, όσο συνήθως πιστεύουμε, από τις ποικίλες τεχνικές των παραγωγών τους. Ανάμεσα σε αυτές τις δύο ακραίες **εκδοχές** μπορεί κανείς να κατατάξει μια εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία από ενδιάμεσες θεωρήσεις.

Έτσι, ο Karl Popper¹ συγκαταλέγεται ανάμεσα σε εκείνους που έχουν υποστηρίξει σθεναρά την αρνητική επίδραση ειδικά της τηλεόρασης στη νέα γενιά. Για τον Popper η βία, το σεξ και ο εντυπωσιασμός αποτελούν τη βασική συνταγή για την προσέλκυση του κοινού, ενώ είναι ενδεικτικές του ρόλου της τηλεόρασης οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ανήλικοι παραβάτες ισχυρίστηκαν ότι εμπνεύστηκαν την ακραία βίαιη συμπεριφορά τους από τηλεοπτικά προγράμματα. Αφετηρία του **προβληματισμού** του είναι η ιδέα του «προσανατολισμού μέσα στον κόσμο». Τα παιδιά, καθώς μεγαλώνουν, νιώθουν την ανάγκη να προσαρμοστούν στα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία εντάσσονται. Κατά συνέπεια, η διανοητική τους εξέλιξη εξαρτάται από αυτά. Η τηλεόραση ως βασικό στοιχείο του περιβάλλοντος ασκεί σημαντική επίδραση στα παιδιά. Όπως χαρακτηριστικά τονίζει, «η τηλεόραση παράγει βία και την εισάγει σε οικογένειες που διαφορετικά δε θα τη γνώριζαν».

¹ Σημαντικός αυστριακός φιλόσοφος του 20^{ου} αιώνα.

Ακόμη, με μια σειρά άλλων ερευνών επιχειρήθηκε να αναλυθούν οι τυχόν θετικές επιδράσεις της τηλεόρασης. Στο πλαίσιο αυτό μελετήθηκε, για παράδειγμα, ως ποιον βαθμό η παρουσίαση θετικών κοινωνικών σχέσεων διαμορφώνει στα παιδιά αντίστοιχες θετικές συμπεριφορές. Ένα άκρως ενδιαφέρον συμπέρασμα των σχετικών μελετών είναι ότι, ενώ μετά την παρακολούθηση βίαιων προγραμμάτων από παιδιά, αυξάνονται σαφώς οι αρνητικές και βίαιες συμπεριφορές τους, στην περίπτωση παρακολούθησης θετικών και μη βίαιων συμπεριφορών η αντίστοιχη θετική **ωφέλεια** εμφανίζεται πολύ πιο έντονη. Εξάλλου, μια άλλη πρόσφατη ερευνητική κατεύθυνση αμφισβητεί ότι ο τηλεθεατής είναι απλώς ένας παθητικός δέκτης, που έχει ελάχιστες δυνατότητες αντίστασης στην επίδραση των μέσων. Οι ερευνητές αυτής της τάσης στρέφουν το ενδιαφέρον μας προς τη μελέτη των διαδικασιών μέσω των οποίων καθένας μας προσλαμβάνει, ερμηνεύει και κατανοεί τα εκπεμπόμενα από την τηλεόραση μηνύματα. Σε αυτήν τη βάση διαμορφώθηκε μια κατηγορία των λεγόμενων ερευνών πρόσληψης, που είχε στόχο να δοθεί έμφαση στη σχετική ανεξαρτησία του δέκτη.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα λέγαμε ότι τα ασαφή και σε πολλές περιπτώσεις αντιφατικά συμπεράσματα στα οποία έχουν καταλήξει οι σχετικές έρευνες είναι πολύ εύκολο να οδηγήσουν σε έντονο σκεπτικισμό. Εκείνο που φαίνεται ότι απαιτείται σήμερα είναι πιο συστηματικές και σύνθετες έρευνες, που θα λαμβάνουν υπόψη τους την πολυπλοκότητα των προβλημάτων και την ανάγκη για πιο ολοκληρωμένες προσεγγίσεις.

Π. Χαραμής, *Εκπαιδευτική πύλη e-paideia*, 13.2.2004 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Πώς τεκμηριώνει ο αρθρογράφος τη θέση ότι στο ζήτημα της επίδρασης της τηλεόρασης «η επιστημονική κοινότητα εμφανίζεται διχασμένη»; (60 – 80 λέξεις)

(μονάδες 10)

B2. Ποια συλλογιστική πορεία (παραγωγική – επαγωγική) ακολουθεί ο αρθρογράφος στην τέταρτη (Ακόμη ...δέκτη) παράγραφο του κειμένου;

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

- Γ1.** Να γράψετε από μία πρόταση με καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις (επισημαίνονται στο κείμενο με **έντονη γραφή**). Φροντίστε, ώστε μέσα από την πρόταση να γίνεται φανερή η σημασία της κάθε λέξης: **αφιερώνουν, εκλαμβάνουν, εκδοχές, προβληματισμού, ωφέλεια** (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το γένος κλπ.)

(μονάδες 10)

- Γ2.** «Οι ερευνητές αυτής της τάσης στρέφουν το ενδιαφέρον μας προς τη μελέτη των διαδικασιών μέσω των οποίων καθένας μας προσλαμβάνει τα εκπεμπόμενα από την τηλεόραση μηνύματα..».

- Γ2.α** Στην παραπάνω περίοδο να εντοπίσετε την αναφορική πρόταση.

(μονάδες 2)

- Γ2.β.** Να γράψετε αν αυτή είναι προσδιοριστική ή παραθετική/προσθετική και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

(μονάδες 3)